

DOI 10.54596/2958-0048-2025-1-94-98

ӨОЖ 794.05

ҒТАМА 15.81.45

**АСЫҚ ОЙЫНДАРЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК
ПАЙДАСЫ****Кудыкенов А.К.^{1*}, Танакулов А.Т.¹, Айтқожа Ж.Б.¹**^{1*}*«Манаш Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті» КеАҚ,
Петропавл, Қазақстан***Хат-хабар үшін автор: akkudykenov@mail.ru***Андапта**

Бұл мақалада асық ойындарының студенттер мен жастардың психологиялық және әлеуметтік дамуына тигізетін әсері зерттелген. Асық ойындары қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі болып табылады және қазіргі уақытта оның балалар ғана емес, студенттер мен жастар арасында да маңызды рөл атқаратыны анықталды. Зерттеу барысында асық ойындарының зейін, стратегиялық ойлау, эмоционалдық тұрақтылық сияқты психологиялық аспектілерге және әлеуметтік дағдыларды, топтық жұмысты дамытуға, көшбасшылық қасиеттерді қалыптастыруға тигізетін ықпалы қарастырылды. Ойынның студенттер арасында қарым-қатынас дағдыларын, әлеуметтік нормаларды сақтауды және бір-бірімен ынтымақтасуды арттыратыны анықталды. Мақала нәтижелері асық ойындарын студенттер арасында тәрбие мен әлеуметтік даму құралы ретінде пайдалану қажеттілігін көрсетеді.

Кілт сөздер: асық ойыны, студент, денсаулық, логика, қарым- қатынас, тәрбие, зейін.**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ИГР АСЫК****Кудыкенов А.К.^{1*}, Танакулов А.Т.¹, Айтқожа Ж.Б.¹**^{1*}*НАО «Северо-Казахстанский университет имени Манаша Козыбаева»,
Петропавловск, Казахстан***Автор для корреспонденции: akkudykenov@mail.ru***Аннотация**

В этой статье изучено влияние игр асык на психологическое и социальное развитие студентов и молодежи. Асыкские игры являются одной из национальных игр казахского народа, и в настоящее время они играют важную роль не только среди детей, но и среди студентов и молодежи. В ходе исследования было рассмотрено влияние игр на психологические аспекты, такие как внимание, стратегическое мышление, эмоциональная стабильность и развитие социальных навыков, групповой работы, формирование лидерских качеств. Выяснилось, что игра повышает навыки общения между студентами, соблюдения социальных норм и сотрудничества друг с другом. Результаты статьи показывают необходимость использования игр Асык как инструмента воспитания и социального развития среди студентов.

Ключевые слова: игра в асык, студент, здоровье, логика, коммуникация, воспитание, внимание.**PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL BENEFITS OF ASYK GAMES****Kudykenov A.K.^{1*}, Tanakulov A.T.¹, Aitkozha Zh.B.¹**^{1*}*«Manash Kozybayev North Kazakhstan University» NPLC, Petropavlovsk, Kazakhstan***Corresponding author: akkudykenov@mail.ru***Abstract**

This article examined the effects of asyk games on the psychological and social development of students and youth. The Asik Games are one of the national games of the Kazakh people, and currently they play an important role not only among children, but also among students and youth. The study looked at the effects of

games on psychological aspects such as attention, strategic thinking, emotional stability and social skill development, group work, leadership formation. It turned out that the game increases the skills of communication between students, compliance with social norms and cooperation with each other. The results of the article show the need to use Asyk games as a tool for upbringing and social development among students.

Keywords: asyk game, student, health, logic, communication, education, attention.

Өзектілігі

Асық ойындары – қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі, ғасырлар бойы ұрпақтан ұрпаққа жетіп, бүгінгі күнге дейін өз маңыздылығын жойған жоқ. Бұл ойындар тек балалардың ойындары ғана емес, студенттер мен жастардың психологиялық және әлеуметтік дамуына да үлкен әсер етеді. Қазіргі заманда ақпараттық қоғамның қарқынды дамуы, адамдар арасындағы әлеуметтік байланыстардың өзгеруі, сондай-ақ жастардың стресстік жағдайлары мен әлеуметтік қолайсыздықтары асық ойындарының психологиялық және әлеуметтік тиімділігін қайта бағалауға итермелейді. Студенттерге тән психологиялық күйзелістер мен әлеуметтік дағдарыстарды шешуге асық ойындарының пайдалы әсері болуы мүмкін. Асық ойындары жастарды әлеуметтік нормаларға үйретіп, оларды топта жұмыс жасауға, өз эмоцияларын басқаруға, алда болар қиындықтарды жеңуге ынталандырады. Сонымен қатар, ойынның жастардың денсаулығына және рухани дамуына ықпалы зор.

Максат:

Асық ойындарының студенттер мен жастардың психологиялық жағдайы мен әлеуметтік қарым-қатынасын дамытуға тигізетін әсерін зерттеу.

Міндеттер:

1. Асық ойындарының психологиялық аспектілерін анықтау, оның ішінде зейін, стратегия құру, эмоционалдық тұрақтылық сияқты қасиеттерге әсерін зерттеу.
2. Асық ойындарының студенттер арасындағы қарым-қатынас, топтық жұмыс, әлеуметтік дағдыларға ықпалын анықтау.
3. Асық ойнаудың жастар арасында көшбасшылық және әлеуметтік жауапкершілік қалыптастыруға тигізетін әсерін қарастыру.
4. Зерттеу нәтижелерін қолданып, асық ойындарын студенттер арасында тәрбиелік құрал ретінде қолдану мүмкіндіктерін анықтау.

Зерттеу әдістері

Зерттеу барысында қолданылған әдістер:

1. **Әлеуметтік сауалнама.** Студенттер арасында асық ойындарының психологиялық және әлеуметтік әсерін анықтау үшін сауалнама жүргізілді. Сауалнама сұрақтары ойынға қатысу жиілігі, ойыннан алған әсерлер, психологиялық және әлеуметтік дағдыларға әсері туралы болды.
2. **Құжаттық талдау.** Асық ойындарының тарихы мен психологиялық, әлеуметтік құндылығына қатысты әдебиеттерді талдау арқылы зерттеу аясын кеңейту.
3. **Психологиялық тесттер.** Зейін, эмоционалдық тұрақтылық, әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын анықтау үшін психологиялық тесттер қолданылды.
4. **Бақылау әдісі.** Студенттер топтарында асық ойынының өту барысын бақылау арқылы ойынның әлеуметтік және психологиялық аспектілерін сараптау.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу барысында келесі нәтижелер анықталды:

1. Психологиялық әсерлер:

Зейін мен концентрация: Асық ойнау студенттердің зейінін арттырады. Олар ойын барысында қарсыласын бақылап, өз әрекеттерін алдын ала жоспарлауға тырысады, бұл олардың жалпы зейінін жақсартады.

Стратегиялық ойлау: Ойын барысында студенттер стратегия құрып, жоспар жасау арқылы өз ойлау қабілеттерін дамытады. Бұл қасиет студенттердің академиялық және кәсіби өмірінде де пайдалы болады.

Эмоционалдық тұрақтылық: Студенттер ойын барысында жеңістер мен жеңілістерге төзімділік танытып, эмоцияларын басқаруға үйренеді. Бұл олардың психологиялық тұрақтылығын нығайтады.

2. Әлеуметтік әсерлер:

Әлеуметтік дағдылардың дамуы: Асық ойыны топтық ойын болғандықтан, студенттер өзара байланыс орнатып, өз пікірлерін білдіріп, басқа адамдармен үйлесімді қарым-қатынас жасауды үйренеді.

Топтық жұмысқа бейімделу: Ойын кезінде студенттер топ ішінде бірлесіп әрекет етеді, бірлескен шешімдер қабылдап, мақсатқа жету үшін өзара үйлесімді жұмыс істейді.

Әлеуметтік нормалар мен ережелерге бағыну: Ойынның ережелерін сақтау студенттердің жауапкершілік сезімін арттырады және олардың қоғамдағы тәртіптілікке бейімділігін дамытуға ықпал етеді.

Көшбасшылық дағдылары: Ойын кезінде студенттер көшбасшылық қасиеттерін көрсету арқылы шешім қабылдау, ұйымдастыру дағдыларын дамытады.

Асық ойындары студенттер мен жасөспірімдер үшін де маңызды психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан пайдасын тигізеді. Студенттік кезең адамның қалыптасуы, әлеуметтенуі, әрі өзін-өзі дамыту кезеңі ретінде аса маңызды. Асық ойындарын студенттер арасында зерттеу олардың қарым-қатынас дағдыларын, топтық жұмысқа бейімділігін және психологиялық жағдайын жақсартуға ықпал етеді. Ендеше асық ойындарының студенттерге келтіретін психологиялық және әлеуметтік пайдасы қарастырырайық.

1. Асық ойындарының психологиялық пайдасы

1.1. Стратегиялық және логикалық ойлау

Асық ойындары баланың немесе студенттің стратегиялық ойлау қабілетін дамытады. Ойын барысында әрбір қадамды дұрыс ойластырып, жеңіске жету үшін логикалық ойлау қажет. Бұл студенттердің шешім қабылдау дағдыларын арттырып, оқудағы және болашақтағы кәсіби қызметте маңызды рөл атқарады.

1.2. Зейін мен концентрацияны дамыту

Асық ойындары жоғары деңгейде зейін мен концентрацияны талап етеді. Студенттер үшін ойнау барысында өз назарын тек ойынның барысына емес, сонымен қатар қарсыластың қадамдарын бақылауға да бағыттау маңызды болады. Бұл олардың ойлау шеберлігін дамытады және оқу барысында зейіннің жоғары болуына ықпал етеді.

1.3. Эмоционалдық тұрақтылық

Ойын барысында студенттер жеңіс пен жеңіліс жағдайында өз эмоцияларын басқаруға үйренеді. Бұл оларға стресс деңгейін төмендетуге, қиын жағдайлардан шығуға көмектеседі. Студенттік өмірде кездесетін қиындықтар мен стрессті жеңу қабілетін қалыптастыру аса маңызды.

1.4. Төзімділік пен табандылық

Асық ойынында жеңіс оңай келмейді, сондықтан студенттер жеңіліс арқылы сабыр сақтап, жеңіске жету үшін табандылық танытады. Бұл қасиет студенттерге өмірлік мақсаттарына жету жолында үлкен көмек көрсетеді.

Кесте 1. Асық ойындарының студенттерге психологиялық пайдасы

Психологиялық пайда	Әсері
Стратегиялық ойлау	Ойын барысында логика мен жоспарлауды дамыту.
Зейін мен концентрация	Оқу мен күнделікті тапсырмаларға жоғары зейін қою.
Эмоционалдық тұрақтылық	Студенттерде стресс деңгейін төмендету және эмоцияларды басқару.
Төзімділік және табандылық	Жеңіліс кезінде сабыр сақтап, мақсатқа жету жолында табандылық көрсету.

2. Асық ойындарының әлеуметтік пайдасы

2.1. Әлеуметтік қарым-қатынас дағдылары

Асық ойындары студенттердің әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл ойын барысында олар бір-бірімен сөйлесіп, өзара түсіністік орнатады. Бұл әлеуметтік дағдылар жұмыста, топтық жобаларда және әртүрлі әлеуметтік жағдайларда пайдалы болады.

2.2. Топта жұмыс істей білу

Асық ойындары көбінесе топта немесе жұпта ойнайды. Студенттер топтық ойында бір-бірімен ынтымақтастық жасап, ережелерді сақтай отырып, ортақ мақсатқа жетуге ұмтылады. Бұл топтық жұмыстың негіздерін меңгеруге көмектеседі, сондай-ақ ұжымдық жауапкершілікті арттырады.

2.3. Әлеуметтік нормалар мен ережелерге бағыну

Ойын барысында ережелерді сақтап, қарсыластарға құрмет көрсету студенттердің әлеуметтік нормалар мен тәртіпке бағыну дағдыларын нығайтады. Бұл студенттердің тәртіпті болуына және әлеуметтік ортада өз орнын табуына көмектеседі.

2.4. Көшбасшылық қасиеттер

Асық ойында жеңіске жету үшін көшбасшылық қасиеттері маңызды рөл атқарады. Студенттер бір топта жеңіске жету үшін өз пікірін айта білуі, шешімдер қабылдай білуі қажет. Бұл олардың көшбасшылық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Кесте 2. Асық ойындарының студенттерге әлеуметтік пайдасы

Әлеуметтік пайда	Әсері
Әлеуметтік қарым-қатынас	Бір-бірімен сөйлесіп, өзара түсіністік қалыптастыру.
Топта жұмыс істей білу	Ұжымда бірігіп жұмыс жасау, бірге мақсатқа жету.
Әлеуметтік нормалар	Ережелерді сақтау, бір-біріне құрмет көрсету.
Көшбасшылық қасиеттер	Өз пікірін айту, шешім қабылдау, топты басқару дағдыларын дамыту.

Бұл зерттеу студенттердің тұлғалық дамуына, әлеуметтік қабілеттеріне және психологиялық тұрақтылығына маңызды ықпал ететінін көрсетеді.

Қорытынды

Зерттеу нәтижелері асық ойындарының студенттерге психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан үлкен пайдасын тигізетінін көрсетті. Ойынның жастардың зейінін,

логикалық ойлауын, эмоционалдық тұрақтылығын жақсартатын және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыратын ықпалы зор. Асық ойындары топтық жұмыс дағдыларын дамытып, көшбасшылық қасиеттер мен жауапкершілікті арттырады. Сондықтан, бұл ойындарды студенттер арасында тәрбие және әлеуметтік даму құрал ретінде қолдану тиімді болып табылады.

Ұсыныстар

1. Студенттер арасында психологиялық және әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін асық ойындарын оқу процесіне енгізу.

2. Асық ойындарын жастар арасында қоғамдық іс-шаралар ретінде ұйымдастырып, олардың әлеуметтік байланыстарын нығайту.

3. Асық ойынының психологиялық және әлеуметтік пайдасын зерттеу жұмыстарын кеңейтіп, оның жастарға тигізетін әсерін жан-жақты қарастыру.

Бұл зерттеу асық ойындарының жастар үшін тек ойын емес, сонымен қатар тәрбие мен даму құралы екенін айқындады.

Әдебиет:

1. Жүнісов А. Фәниден бақиға дейін. – Алматы: Қайнар, 1994. – 128 б.
2. Қазақ мақал - мәтелдері. – Алматы: Ана тілі, 1993. – 43 б.
3. Қалиев С., Оразаев М., Смайылова М. Қазақ халқының салт - дәстүрлері. - Рауан, 1994. – 222 б.
4. Тілашар тойы. – Алматы: Өнер, 1992. – 80 б.

References:

1. Zhynisov A. Fənidən bakıǵa dejin. – Almaty: Qajnar, 1994. – 128 b.
2. Qazaq makal - mətelderi. – Almaty: Ana tili, 1993. – 43 b.
3. Qaliev S., Orzaev M., Smajylova M. Qazaq halqynıñ salt - döstyrleri. - Rauan, 1994. – 222 b.
4. Tilashar tojy. – Almaty: Öner, 1992. – 80 b.

Information about the authors:

Kudykenov A.K. – corresponding author, senior lecturer at the Department of Physical Culture and Sports, Master of Pedagogical Sciences, Kozybayev University, Petropavlovsk, Kazakhstan; e-mail: akkudykenov@mail.ru;

Tanakulov A.T. – senior lecturer at the Department of Physical Culture and Sports, Master of Pedagogical Sciences, Kozybayev University, Petropavlovsk, Kazakhstan; e-mail: aisa.tanakulov@bk.ru;

Aitkozha Zh.B. – student, Department of Physical Culture and Sports, Kozybayev University, Petropavlovsk, Kazakhstan; e-mail: zhanelcount1@mail.ru.